

94

USTAWA

z dnia 23 kwietnia 1964 r.

Przepisy wprowadzające kodeks cywilny

Rozdział I.

Przepisy ogólne

Art. I. Kodeks cywilny wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1965 r., z wyjątkiem art. 160—167, 178, 213—219 oraz art. 1058—1088, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia kodeksu.

Art. II. § 1. Z dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego tracą moc wszelkie przepisy dotyczące przedmiotów w tym kodeksie unormowanych, chyba że przepisy poniższe stanowią inaczej.

§ 2. W szczególności tracą moc przepisy wymienione w artykułach poniższych wraz ze wszystkimi zmianami i uzupełnieniami.

Art. III. Uchyla się:

- 1) przepisy ogólne prawa cywilnego — ustawa z dnia 18 lipca 1950 r. (Dz. U. Nr 34, poz. 311), z zastrzeżeniem przepisu art. XII;
- 2) przepisy wprowadzające przepisy ogólne prawa cywilnego — ustawa z dnia 18 lipca 1950 r. (Dz. U. Nr 34, poz. 312);
- 3) prawo rzeczowe — dekret z dnia 11 października 1946 r. (Dz. U. Nr 57, poz. 319), z wyjątkiem art. 14—27, 190—249, 290—293, 295 oraz art. 114, 115, 118—120, 122—126, 300 § 2 w zakresie ksiąg wieczystych i hipoteki;
- 4) przepisy wprowadzające prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych — dekret z dnia 11 października 1946 r. (Dz. U. Nr 57, poz. 321), z wyjątkiem art. XIX—XXV, XXXVII, XXXVIII, XL—XLVI, L i LIV—LXIII w zakresie ksiąg wieczystych i hipoteki;
- 5) kodeks zobowiązań — rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. Nr 82, poz. 598), z zastrzeżeniem przepisu art. XII;
- 6) przepisy wprowadzające kodeks zobowiązań — rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U. Nr 82, poz. 599), z zastrzeżeniem przepisu art. XII;
- 7) prawo spadkowe — dekret z dnia 8 października 1946 r. (Dz. U. Nr 60, poz. 328);
- 8) przepisy wprowadzające prawo spadkowe — dekret z dnia 8 października 1946 r. (Dz. U. Nr 60, poz. 329).

Art. IV. Uchyla się:

- 1) ustawę z dnia 13 lipca 1957 r. o obrocie nieruchomościami rolnymi (Dz. U. Nr 39, poz. 172);
- 2) ustawę z dnia 29 czerwca 1963 r. o ograniczeniu podziału gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 28, poz. 168).

Art. V. Uchyla się:

- 1) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o własności lokali (Dz. U. Nr 94, poz. 848);
- 2) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o rejestrowym zastawie rolniczym (Dz. U. Nr 38, poz. 360);
- 3) ustawę z dnia 14 marca 1932 r. o rejestrowym zastawie drzewnym (Dz. U. Nr 31, poz. 317);
- 4) ustawę z dnia 28 kwietnia 1938 r. o rejestrowych prawach rzeczowych na pojazdach mechanicznych (Dz. U. Nr 36, poz. 302);
- 5) ustawę z dnia 15 czerwca 1939 r. o zastawie rejestrowym na maszynach i aparatach (Dz. U. Nr 60, poz. 394).

Art. VI. § 1. Uchyla się kodeks handlowy — rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. (Dz. U. Nr 57, poz. 502) oraz przepisy wprowadzające kodeks

handlowy — rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. (Dz. U. Nr 57, poz. 503), z wyjątkiem przepisów obu rozporządzeń dotyczących spółek jawnych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych, przy czym w stosunku do tych spółek pozostają również w mocy przepisy powołanych rozporządzeń o firmie, prokurze i rejestrze handlowym.

§ 2. Ponadto w zakresie stosunków handlu zagranicznego pozostają w mocy przepisy art. 518—524 i 531 kodeksu handlowego. W zakresie tych stosunków nie stosuje się przepisów kodeksu cywilnego o formie pisemnej przewidzianej dla celów dowodowych.

§ 3. W zakresie stosunków handlu zagranicznego odpowiedzialność sprzedawcy za wady rzeczy sprzedanej może być ograniczona lub wyłączona z tym jedynie zastrzeżeniem, że ograniczenie lub wyłączenie jest bezskuteczne, jeżeli sprzedawca zataił podstępnie wadę przed kupującym.

Art. VII. Uchyla się:

- 1) rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 czerwca 1924 r. o lichwie pieniężnej (Dz. U. Nr 56, poz. 574);
- 2) dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1935 r. o wysokości odsetek ustawowych (Dz. U. Nr 88, poz. 545);
- 3) art. 3, 4, 5, 7 zdanie ostatnie oraz art. 9 dekretu z dnia 16 maja 1956 r. o umowach dostawy pomiędzy jednostkami gospodarki uspołecznionej (Dz. U. Nr 16, poz. 87);
- 4) art. 1—5, 7 i 8 ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. o odpowiedzialności Państwa za szkody wyrządzone przez funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. Nr 54, poz. 243);
- 5) art. 8 i 9 oraz, w zakresie ubezpieczeń dobrowolnych, art. 12 ustawy z dnia 2 grudnia 1958 r. o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (Dz. U. Nr 72, poz. 357).

Art. VIII. § 1. Pozostają w mocy:

- 1) przepisy dotyczące przedmiotów, co do których kodeks cywilny odwołuje się do przepisów ustawy;
- 2) przepisy dotyczące przedmiotów unormowanych w kodeksie cywilnym, o ile przepisy te mają charakter przepisów szczególnych.

§ 2. W szczególności pozostają w mocy wraz ze wszystkimi zmianami i uzupełnieniami:

- 1) ustawa z dnia 24 marca 1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (Dz. U. z 1933 r. Nr 24, poz. 202);
- 2) ustawa z dnia 25 czerwca 1948 r. o podziale nieruchomości na obszarach miast i niektórych osiedli (Dz. U. Nr 35, poz. 240);
- 3) dekret z dnia 27 lipca 1949 r. o zaciąganiu nowych i określaniu wysokości nie umorzonych zobowiązań pieniężnych (Dz. U. Nr 45, poz. 332);
- 4) dekret z dnia 16 sierpnia 1949 r. o wymianie gruntów (Dz. U. Nr 48, poz. 367);
- 5) art. 24—27 dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 97);
- 6) dekret z dnia 18 września 1954 r. o likwidacji nie podjętych depozytów i nie odebranych rzeczy (Dz. U. Nr 41, poz. 184) w zakresie nie uregulowanym przez przepisy kodeksu cywilnego o rzeczach znalezionych;
- 7) dekret z dnia 16 maja 1956 r. o umarzaniu i udzielaniu ulg w spłacaniu należności państwowych (Dz. U. Nr 17, poz. 92);
- 8) ustawa z dnia 28 maja 1957 r. o sprzedaży przez Państwo

- domów mieszkalnych i działek budowlanych (Dz. U. Nr 31, poz. 132);
- 9) ustawa z dnia 28 grudnia 1957 r. o dostawach, robotach i usługach na rzecz jednostek państwowych (Dz. U. z 1958 r. Nr 3, poz. 7);
  - 10) ustawa z dnia 12 marca 1958 r. o sprzedaży państwowych nieruchomości rolnych oraz uporządkowaniu niektórych spraw, związanych z przeprowadzeniem reformy rolnej i osadnictwa rolnego (Dz. U. Nr 17, poz. 71);
  - 11) ustawa z dnia 12 marca 1958 r. o umorzeniu niektórych długów i ciężarów (Dz. U. Nr 17, poz. 72);
  - 12) ustawa z dnia 1 lipca 1958 r. o rozliczeniach pieniężnych jednostek gospodarki uspołecznionej (Dz. U. Nr 44, poz. 215);
  - 13) ustawa z dnia 2 grudnia 1958 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz. U. Nr 72, poz. 356) oraz ustawa z dnia 13 kwietnia 1960 r. o prawie bankowym (Dz. U. Nr 20, poz. 121);
  - 14) ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. o zagospodarowaniu lasów i nieużytków nie stanowiących własności Państwa oraz niektórych lasów i nieużytków państwowych (Dz. U. Nr 29, poz. 166);
  - 15) ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. — Prawo budowlane (Dz. U. Nr 7, poz. 46);
  - 16) ustawa z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. Nr 12, poz. 61);
  - 17) kodeks morski (Dz. U. z 1961 r. Nr 58, poz. 318).

Art. IX. Pozostają w mocy przepisy cywilnoprawne regulujące stosunki obrotu między jednostkami gospodarki uspołecznionej zawarte w aktach normatywnych wydanych przez Radę Ministrów oraz przez inne naczelne organy administracji państwowej.

Art. X. Przepisy dekretu z dnia 7 lutego 1919 r. o fundacjach i o zatwierdzaniu darowizn i zapisów (Dz. U. Nr 15, poz. 215 wraz z późniejszymi zmianami) pozostają w mocy tylko co do fundacji mających siedzibę za granicą oraz co do fundacji, których majątek znajduje się w całości lub w części za granicą.

Art. XI. § 1. Jeżeli obowiązujące przepisy powołują się na uchylone przepisy dotyczące przedmiotów unormowanych w kodeksie cywilnym albo odsyłają ogólnie do przepisów prawa cywilnego, stosuje się odpowiednio w tym zakresie przepisy kodeksu cywilnego.

§ 2. W szczególności do umów określonych w obowiązujących przepisach jako umowy dostawy stosuje się zależnie od ich treści przepisy kodeksu cywilnego bądź o umowie sprzedaży, bądź o umowie dostawy.

Art. XII. § 1. Kodeks cywilny nie narusza przepisów ustawodawstwa pracy.

§ 2. Az do czasu wydania odpowiednich przepisów ustawodawstwa pracy pozostają w mocy dla stosunków pracy:

- 1) art. 52, 56, 63, 94, 95 i 105—117 przepisów ogólnych prawa cywilnego (Dz. U. z 1950 r. Nr 34, poz. 311);
- 2) art. 259 pkt 3, 284 i 441—477 kodeksu zobowiązań (Dz. U. z 1933 r. Nr 82, poz. 598);
- 3) art. VIII—X przepisów wprowadzających kodeks zobowiązań (Dz. U. z 1933 r. Nr 82, poz. 599 wraz z późniejszymi zmianami).

§ 3. W wypadkach nie uregulowanych przepisami wymienionymi w paragrafie poprzedzającym stosuje się odpowiednio do stosunków pracy przepisy kodeksu cywilnego, chyba że nie są one zgodne z zasadami prawa pracy; w szczególności nie stosuje się do stosunków pracy art 73—77, o ile dotyczą one formy pisemnej przewidzianej dla celów dowodowych, i art. 473 § 1.

Art. XIII. Ilekroć w nie uchylonych przepisach prawa cywilnego przewidziane są terminy, z których upływem ustawa wyłącza dochodzenie roszczeń (terminy zawite), uważa

się je od dnia wejścia w życie kodeksu cywilnego za terminy przedawnienia.

Art. XIV. Jeżeli utrzymane w mocy przepisy prawa cywilnego nie określają szczególnego terminu przedawnienia, stosuje się odpowiednio przepisy art. 118 kodeksu cywilnego.

Art. XV. Jeżeli kodeks cywilny lub ustawa niniejsza przewidują wydanie przepisów szczególnych lub wykonawczych, pozostają w mocy aż do chwili wydania tych przepisów przepisy dotychczasowe, które tego przedmiotu dotyczą.

Art. XVI. Ustawą w rozumieniu kodeksu cywilnego jest każdy obowiązujący przepis prawa.

Rozdział II

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. XVII. W utrzymanych w mocy przez art. III pkt 3 przepisach prawa rzeczowego — dekret z dnia 11 października 1946 r. (Dz. U. Nr 57, poz. 319) wprowadza się zmiany następujące:

- 1) art. 14 otrzymuje brzmienie:

„Art. 14. W celu ustalenia praw rzeczowych na nieruchomościach prowadzi się księgi wieczyste.”;

- 2) art. 191 otrzymuje brzmienie:

„Art. 191. Przedmiotem hipoteki może być także użytkowanie wieczyste oraz wierzytelność hipoteką zabezpieczona.”;

- 3) po art. 215 dodaje się nowy art. 215¹ w brzmieniu:

„Art. 215¹. § 1. Jeżeli nieruchomość obciążona hipoteką jest ubezpieczona, zakład ubezpieczeń może zapłacić odszkodowanie ubezpieczającemu tylko za zgodą wierzyciela hipotecznego.

§ 2. Jednakże zakład ubezpieczeń może bez zgody wierzyciela hipotecznego zapłacić ubezpieczającemu odszkodowanie w celu pokrycia poniesionych przez niego wydatków na przywrócenie nieruchomości do stanu poprzedniego; w wypadku takim zapłata odszkodowania może być dokonywana w ratach płatnych w miarę przywracania nieruchomości do stanu poprzedniego.”;

- 4) po art. 243 dodaje się nowy dział IV w brzmieniu:

„Dział IV. Hipoteka na użytkowaniu wieczystym

Art. 243¹. § 1. Do hipoteki na użytkowaniu wieczystym stosuje się odpowiednio przepisy o hipotece na nieruchomości.

§ 2. Wierzycielom hipotecznym wieczystego użytkownika, którzy utracili hipoteki wskutek wygaśnięcia użytkowania wieczystego, przysługuje ustawowe prawo zastawu na roszczeniach wieczystego użytkownika o wynagrodzenie za wzniesione przez niego lub nabyte na własność budynki lub inne urządzenia istniejące w dniu zwrotu użytkowanego terenu.”;

- 5) dotychczasowy dział IV — Hipoteka przymusowa — otrzymuje oznaczenie jako dział V;

- 6) art. 248 otrzymuje brzmienie:

„Art. 248. Przepisy działu niniejszego stosuje się odpowiednio do hipoteki na użytkowaniu wieczystym oraz do hipoteki na wierzytelności hipotecznej.”

Art. XVIII. Utrzymany w mocy przez art. III pkt 4 art. XIX przepisów wprowadzających prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych — dekret z dnia 11 października 1946 r. (Dz. U. Nr 57, poz. 321) otrzymuje brzmienie:

„Art. XIX. Księgi wieczyste zakłada się z urzędu albo na żądanie właścicieli lub organów administracji państwowej.”

Art. XIX. § 1. Ustanowienie odrębnej własności lokali mieszkalnych wymaga założenia dla nich księgi wieczystej; postanowienia umowy dotyczące sposobu wykonywania zarządu wspólną nieruchomością podlegają ujawnieniu w księdze wieczystej.

§ 2. Zakładanie i prowadzenie ksiąg wieczystych dla poszczególnych lokali mieszkalnych oraz dla nieruchomości,

w której wyodrębniono własność tych lokali, określa rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

§ 3. Przepisy o egzekucji z lokali mieszkalnych oraz z nieruchomości, w której wyodrębniono własność tych lokali, określa w drodze rozporządzenia Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Gospodarki Komunalnej.

Art. XX. W ustawie z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (Dz. U. Nr 32, poz. 159) wprowadza się zmiany następujące:

a) uchyla się art. 6, 7, 12 ust. 4, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 32 ust. 3 i 43;

b) art. 13 otrzymuje brzmienie:

„Art. 13. 1. Użytkowanie wieczyste terenów państwowych podlega przepisom tytułu II księgi drugiej kodeksu cywilnego.

2. Przeniesienie użytkowania wieczystego wymaga wpisu do księgi wieczystej.

3. postanowienia umowy, określające sposób korzystania z terenu przez wieczystego użytkownika, podlegają ujawnieniu w księdze wieczystej.

4. Do ustanowienia użytkowania wieczystego terenu stanowiącego gospodarstwo rolne stosuje się przepisy o normach obszarowych i kwalifikacjach potrzebnych do nabycia nieruchomości rolnej.

5. Zakładanie i prowadzenie ksiąg wieczystych dla nieruchomości oddanych w użytkowanie wieczyste reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

6. Przepisy o egzekucji z użytkowania wieczystego reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości wydane, w porozumieniu z Ministrem Gospodarki Komunalnej.”;

c) w art. 19 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Prezydium powiatowej (miejskiej, dzielnicowej) rady narodowej może rozwiązać umowę i zarządzić odebranie terenu, jeżeli wieczysty użytkownik korzysta z terenu w sposób oczywiście sprzeczny z jego przeznaczeniem określonym w umowie, w szczególności jeżeli wbrew umowie nie wznosił na terenie budynku. Przepis art. 18 ust. 3 stosuje się odpowiednio.”;

d) w art. 32 dodaje się nowy ust. 4 w brzmieniu:

„4. Oświadczenie prezydium rady narodowej o wykonaniu prawa pierwokupu powinno być złożone w formie aktu notarialnego. Z chwilą dojścia tego oświadczenia do wiadomości sprzedawcy nieruchomości staje się własnością Państwa.”;

e) w art. 36 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu: „To samo dotyczy zniesienia współwłasności nieruchomości, której współwłaścicielem jest Państwo.”;

f) w art. 37 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Przepisy ust. 2 stosuje się również w przypadkach wykupu, w razie darowizny, zamiany lub zniesienia współwłasności nieruchomości, której współwłaścicielem jest Państwo (art. 36).”;

g) w art. 37 dodaje się nowy ust. 5 w brzmieniu:

„5. Skarb Państwa ponosi do wysokości ceny kupna odpowiedzialność za obciążenia nieruchomości, nabytej wskutek wykonania prawa pierwokupu lub wykupu.”

Art. XXI. Wierzytelność z tytułu spłat spadkowych należnych od spadkobiercy, który otrzymał gospodarstwo rolne lub jego część, zabezpiecza się na żądanie uprawnionego spadkobiercy przez ustanowienie hipoteki na nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego. W braku księgi wieczystej ustanowienie hipoteki może nastąpić przez złożenie dokumentów do zbioru dokumentów.

Art. XXII. Rada Ministrów ustali zasady i tryb udzielania bankowej pomocy kredytowej dla spadkobierców gospodarstw rolnych.

Art. XXIII. § 1. Spadkobiercom lub zapisobiercom będącym obywatelami państwa obcego, których prawa do gospodarstwa

rolnego zostały wyłączone lub ograniczone na podstawie przepisu szczególnego, należy się od spadkobierców, na których rzecz to wyłączenie lub ograniczenie nastąpiło, równowartość pieniężną spadku lub zapisu w takim zakresie, w jakim spadek — po odliczeniu długów — lub zapis przypadłby spadkobiercom lub zapisobiercom będącym obywatelami państwa obcego, gdyby ich prawo do dziedziczenia lub otrzymania zapisu nie zostało wyłączone lub ograniczone. Przepis ten stosuje się pod warunkiem istnienia wzajemności w państwie, którego obywatelem jest spadkobierca lub zapisobierca uprawniony do otrzymania równowartości pieniężnej.

§ 2. Przepisy paragrafu poprzedzającego stosuje się także w wypadkach, w których otwarcie spadku nastąpiło przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego.

Art. XXIV. Przewidziane w kodeksie cywilnym ograniczenia dotyczące przeniesienia własności nieruchomości rolnej nie mają zastosowania do nieodpłatnego nabycia od obywatela państwa obcego własności nieruchomości położonej na obszarze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej albo udziału we współwłasności takiej nieruchomości, jeżeli nabywcą jest osoba fizyczna zamieszkała na tym obszarze.

Art. XXV. Kto w pieniężnych stosunkach kredytowych zastrzega lub pobiera korzyści majątkowe przewyższające wysokość odsetek, określoną w rozporządzeniu Rady Ministrów wydanym na podstawie art. 359 § 3 kodeksu cywilnego, podlega karze aresztu do lat dwóch i grzywny albo jednej z tych kar.

Rozdział III

Przepisy przejściowe

Art. XXVI. Do stosunków prawnych powstałych przed wejściem w życie kodeksu cywilnego stosuje się prawo dotychczasowe, chyba że przepisy poniższe stanowią inaczej.

Art. XXVII. § 1. Od dnia wejścia w życie kodeksu cywilnego zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych ocenia się według tego kodeksu.

§ 2. Ważność czynności prawnych, dokonanych przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego przez osoby nie mające zdolności do czynności prawnych lub w tej zdolności ograniczone, ocenia się według przepisów dotychczasowych.

Art. XXVIII. Kto zaginął biorąc udział w działaniach wojennych, może być uznany za zmarłego po upływie roku licząc od końca roku kalendarzowego, w którym działania wojenne zostały zakończone. To samo dotyczy osoby, która zaginęła przebywając na obszarze objętym działaniami wojennymi, jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, że jej zaginięcie pozostaje w związku z wywołanym tymi działaniami niebezpieczeństwem dla życia.

Art. XXIX. Kto zaginął będąc w czasie wojny lub działań wojennych pozbawiony wolności przez władze obcego państwa i osadzony w miejscu, gdzie jego życiu groziło szczególne niebezpieczeństwo, może być uznany za zmarłego po upływie roku licząc od końca roku kalendarzowego, w którym wojna lub działania wojenne zostały zakończone.

Art. XXX. Kto zaginął będąc w czasie wojny lub działań wojennych wywieziony przymusowo poza granice państwa, może być uznany za zmarłego po upływie lat trzech licząc od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości jeszcze żył, nie wcześniej jednak niż po upływie lat dwóch licząc od końca roku kalendarzowego, w którym wojna lub działania wojenne zostały zakończone.

Art. XXXI. Jeżeli koniec terminów przewidzianych w art. 29 lub 30 kodeksu cywilnego przypada na okres wojny lub działań wojennych, uznanie za zmarłego nie może nastąpić przed upływem roku licząc od końca roku kalendarzowego, w którym wojna lub działania wojenne zostały zakończone, chyba że według okoliczności nie mogły one mieć wpływu na wiadomości o życiu zaginionego.

Art. XXXII. Bieg terminów do uznania za zmarłego liczonych od końca roku kalendarzowego, w którym wojna lub

działania wojenne zostały zakończone, rozpoczyna się dla zaginionych w związku z wojną 1939—1945 z dniem 9 maja 1945 r.

Art. XXXIII. § 1. Przepisy kodeksu cywilnego o uznaniu za zmarłego stosuje się także do zaginionych przed dniem wejścia kodeksu w życie.

§ 2. Jednakże chwilę domniemanej śmierci zaginionych przed dniem 1 października 1950 r. oznacza się według przepisów prawa osobowego (dekret z dnia 29 sierpnia 1945 r. — Dz. U. Nr 40, poz. 223).

Art. XXXIV. Skutki uznania za zmarłego ocenia się według przepisów kodeksu cywilnego także wtedy, gdy uznanie za zmarłego zostało orzeczone według przepisów dotychczasowych.

Art. XXXV. Do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nie przedawnionych, stosuje się przepisy kodeksu dotyczące przedawnienia z następującymi ograniczeniami:

- 1) początek, zawieszenie i przerwanie biegu przedawnienia ocenia się według przepisów dotychczasowych, gdy chodzi o czas przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego;
- 2) jeżeli termin przedawnienia według przepisów kodeksu cywilnego jest krótszy niż według przepisów dotychczasowych, bieg przedawnienia rozpoczyna się z dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego; jeżeli jednak przedawnienie rozpoczęte przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego nastąpiłoby przy uwzględnieniu terminu przedawnienia określonego w prawie dotychczasowym wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

Art. XXXVI. Przepisy artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do terminów ustawowych nie będących terminami przedawnienia, z zastrzeżeniem przepisów art. XIII.

Art. XXXVII. Prawa rzeczowe istniejące w chwili wejścia w życie kodeksu cywilnego pozostają w mocy, chyba że przepisy poniższe stanowią inaczej.

Art. XXXVIII. Treść praw rzeczowych istniejących w chwili wejścia w życie kodeksu cywilnego, jak również przeniesienie, obciążenie, zmiana treści lub pierwszeństwa oraz zniesienie takich praw podlega od chwili wejścia w życie kodeksu cywilnego przepisom tego kodeksu, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. XXXIX. Dokonane przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego czynności prawne mające za przedmiot przeniesienie, obciążenie, zmianę treści lub pierwszeństwa albo zniesienie praw rzeczowych są skuteczne, jeżeli odpowiadają przepisom dotychczasowym.

Art. XL. Treść praw rzeczowych, których powstanie po chwili wejścia w życie kodeksu cywilnego nie jest możliwe, lecz które pozostają nadal w mocy, podlega przepisom dotychczasowym. To samo dotyczy przeniesienia, obciążenia, zmiany treści lub pierwszeństwa oraz zniesienia takich praw.

Art. XLI. § 1. Do zasiedzenia, którego bieg rozpoczął się przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego, stosuje się od tej chwili przepisy tego kodeksu; dotyczy to w szczególności możliwości nabycia prawa przez zasiedzenie.

§ 2. Jeżeli termin zasiedzenia według kodeksu cywilnego jest krótszy niż według przepisów dotychczasowych, bieg zasiedzenia rozpoczyna się z dniem wejścia kodeksu w życie; jeżeli jednak zasiedzenie rozpoczęte przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego nastąpiłoby przy uwzględnieniu terminu określonego w przepisach dotychczasowych wcześniej, zasiedzenie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

Art. XLII. Jeżeli przed dniem 1 stycznia 1947 r. istniał stan rzeczy, który według przepisów prawa rzeczowego (dekret z dnia 11 października 1946 r. — Dz. U. Nr 57, poz. 319) i kodeksu cywilnego prowadziłby do zasiedzenia, jakkolwiek według przepisów obowiązujących przed dniem 1 stycznia

1947 r. zasiedzenie nie byłoby w tym wypadku możliwe, termin zasiedzenia biegnie od dnia 1 stycznia 1947 r. i ulega skróceniu o czas, w ciągu którego ten stan rzeczy istniał przed tą datą, jednakże najwyżej o połowę.

Art. XLIII. Przepisy dwóch artykułów poprzedzających stosuje się odpowiednio do terminów ustawowych, z których upływem następuje wygaśnięcie prawa rzeczowego.

Art. XLIV. Przewidziane w art. 178 kodeksu cywilnego wyłączenie możliwości nabycia przez zasiedzenie części nieruchomości rolnej nie dotyczy wypadku, gdy bieg terminu takiego zasiedzenia kończy się nie później niż w dniu 6 lipca 1965 r.

Art. XLV. § 1. Zastaw na rzeczach ruchomych lub na prawach powstały przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego podlega od tej chwili przepisom tego kodeksu także co do skutków obciążenia oraz co do praw i obowiązków zastawcy i zastawnika.

§ 2. Jednakże do zastawu rejestrowego istniejącego w dniu wejścia w życie kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. XLVI. § 1. Do ciężarów realnych polegających na obowiązku świadczeń należnych dożywotnikowi na podstawie umowy o dożywocie stosuje się od dnia wejścia w życie kodeksu cywilnego przepisy art. 910 kodeksu.

§ 2. Inne ciężary realne ustanowione przed dniem 1 stycznia 1947 r. może właściciel nieruchomości obciążonej wykupić za trzymiesięcznym wypowiedzeniem, bez względu na zastrzeżenia przeciwnie. Jeżeli cena wykupu nie była z góry ustalona, ustala ją w razie sporu sąd lub państwowa komisja arbitrażowa.

§ 3. Przepisów paragrafu poprzedzającego nie stosuje się, gdy ciężar realny był ustanowiony na czas życia uprawionego.

Art. XLVII. Szczególne przepisy o egzekucji dotyczące praw, których powstanie według kodeksu cywilnego nie jest możliwe, stosuje się nadal do takich praw powstałych przed dniem wejścia kodeksu w życie.

Art. XLVIII. Posiadanie istniejące w dniu wejścia w życie kodeksu cywilnego podlega od tej chwili przepisom tego kodeksu.

Art. XLIX. § 1. Do zobowiązań, które powstały przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego, stosuje się przepisy tego kodeksu, jeżeli chodzi o skutki prawne zdarzeń, które nastąpiły po dniu wejścia kodeksu w życie, a które nie są związane z istotą stosunku prawnego.

§ 2. W szczególności stosuje się do tych zobowiązań przepisy kodeksu cywilnego o przejściu praw i obowiązków, o odnowieniu, o potrąceniu, o skutkach niemożliwości świadczenia, o wygaśnięciu lub zmianie zobowiązań, jeżeli zdarzenie, z którego skutki te wynikły, nastąpiło po dniu wejścia kodeksu w życie.

§ 3. Przepisy kodeksu cywilnego o skutkach niewykonania zobowiązań i o zwłoce wierzyciela stosuje się do zobowiązań powstałych przed dniem wejścia kodeksu w życie, jeżeli niewykonanie zobowiązania lub zwłoka wierzyciela nastąpiły po tej dacie.

Art. L. Do istniejących już zobowiązań z umów kontraktacji, najmu, dzierżawy, rachunku bankowego, ubezpieczenia, renty lub dożywocia stosuje się z dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego przepisy tego kodeksu.

Art. LI. Do spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. LII. § 1. Do testamentów, do odwołania testamentów, jak również do umów o zrzeczenie się dziedziczenia stosuje się, jeżeli chodzi o zdolność osób, o formę i o wady oświadczenia woli, prawo obowiązujące w chwili złożenia tych oświadczeń.

§ 2. Do umów zbycia spadku stosuje się prawo obowiązujące w chwili ich zawarcia.

Art. LIII. Przepisy kodeksu cywilnego o dziale spadku stosuje się także do działu spadków otwartych przed dniem wejścia kodeksu w życie, chyba że umowa o dział została zawarta przed tym dniem albo że postępowanie przed sądem w pierwszej instancji zostało już przed tym dniem zakończone.

Art. LIV. Przepisy kodeksu cywilnego o dziedziczeniu ustawowym Skarbu Państwa stosuje się, bez względu na rodzaj majątku, do wszelkich spadków otwartych przed dniem 1 stycznia 1947 r., jeżeli według przepisów obowiązujących przed tą datą spadki te były wakujące lub bezdziedziczne, chyba że postępowanie dotyczące spadku zostało już prawnomocnie ukończone.

Art. LV. § 1. Do dziedziczenia gospodarstwa rolnego należącego do spadku otwartego przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego stosuje się przepisy tego kodeksu, o ile artykuły poniższe nie stanowią inaczej.

§ 2. Jednakże ilekroć przepisy tytułu X księgi czwartej kodeksu cywilnego odsyłają do przepisów zawartych w innych tytułach tej księgi, stosuje się zamiast nich przepisy dotychczasowe.

Art. LVI. § 1. Prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego należącego do spadku otwartego przed dniem 5 lipca 1963 r. zachowują spadkobiercy, którzy przed dniem 5 lipca 1963 r. w drodze faktycznych (nieformalnych) działów spadku objęli w posiadanie to gospodarstwo lub jego część. Przepis ten stosuje się również w wypadku, gdy do dziedziczenia był powołany tylko jeden spadkobierca, jeżeli przed dniem 5 lipca 1963 r. objął w posiadanie należące do spadku gospodarstwo rolne.

§ 2. Prawo dziedziczenia takiego gospodarstwa zachowują również spadkobiercy określeni w przepisach art. 1059—1062 kodeksu cywilnego z tą jednak zmianą, że określone w tych przepisach warunki istniały nie w chwili otwarcia spadku, lecz w dniu 5 lipca 1963 r. i że przewidziane w tych przepisach oświadczenie o gotowości prowadzenia gospodarstwa zostało złożone przed dniem 6 stycznia 1964 r.

§ 3. Prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego przez spadkobierców, którzy zmarli przed dniem 5 lipca 1963 r., podlega przepisom obowiązującym przed tą datą. Prawo dziedziczenia udziałów w spadkowym gospodarstwie rolnym zachowują ci spośród ich spadkobierców, którzy odpowiadają warunkom określonym w paragrafach poprzedzających. W braku takich spadkobierców udział zmarłego w gospodarstwie rolnym przypada w odpowiednim stosunku tym jego współspadkobiercom, którzy bezpośrednio przed dniem 5 lipca 1963 r. pracowali w tym gospodarstwie, a jeżeli takich współspadkobierców nie było — pozostałym współspadkobiercom zachowującym prawo dziedziczenia według przepisów paragrafów poprzedzających.

Art. LVII. W razie zbycia przez spadkobiercę udziału w spadku przed dniem 5 lipca 1963 r. nabywca zachowuje prawo do tego udziału bez względu na to, czy zbywca udziału należy do spadkobierców, którzy stosownie do przepisów art. LVI zachowali prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego.

Art. LVIII. Wydane przed dniem 5 lipca 1963 r. postanowienie o stwierdzeniu praw do spadku, w którego skład wchodzi gospodarstwo rolne, traci moc w stosunku do tego gospodarstwa, chyba że spadkobierca zmarł przed tym dniem. Dla wywołania skutków związanych z takim stwierdzeniem w stosunku do należącego do spadku gospodarstwa rolnego postanowienie to winno być uzupełnione przez wymienienie spadkobierców, którzy zachowali prawo dziedziczenia gospodar-

stwa rolnego według przepisów art. LVI i LVII, oraz ich udziałów w tym gospodarstwie.

Art. LIX. Jeżeli wydane przed dniem wejścia w życie przepisów kodeksu cywilnego, dotyczących dziedziczenia gospodarstw rolnych, postanowienie o stwierdzeniu praw do spadku w części określającej udziały spadkobierców w gospodarstwie rolnym pozostaje w sprzeczności z przepisami art. LV i LVI, ulega ono na wniosek osoby zainteresowanej odpowiedniej zmianie.

Art. LX. § 1. Spadkobiercy, którzy stosownie do przepisów art. LVI zachowali prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego, oraz nabywcy udziałów w spadku określeni w art. LVII mają również prawo do otrzymania tego gospodarstwa lub jego części w drodze działu spadku.

§ 2. Jeżeli kilku spadkobierców użytkuje osobiście wydzielone części gospodarstwa należącego do spadku, a udział tego gospodarstwa między tych spadkobierców nie jest dopuszczalny według przepisów o podstawowej normie obzarowej, dział może być dokonany bez zachowania tej normy.

Art. LXI. § 1. Spłaty odpowiadające pełnemu udziałowi spadkowemu w gospodarstwie rolnym należącym do spadku otwartego przed dniem 5 lipca 1963 r. otrzymują spadkobiercy, którzy bezpośrednio przed dniem 5 lipca 1963 r. pracowali w tym gospodarstwie nieprzerwanie co najmniej od roku, spadkobiercy, którzy w dniu 5 lipca 1963 r. byli trwale niezdolni do pracy, oraz osoby, które nabyły udział w spadku przed dniem 5 lipca 1963 r., jeżeli w drodze działu spadku nie zostanie im przyznane gospodarstwo rolne lub jego część.

§ 2. Spłaty przypadające innym spadkobiercom, którzy według przepisów artykułów poprzedzających zachowali prawo dziedziczenia gospodarstwa rolnego, mogą być obniżone stosownie do przepisów art. 1075 kodeksu cywilnego.

Art. LXII. § 1. Jeżeli dział spadku nastąpił przed dniem wejścia w życie przepisów kodeksu cywilnego dotyczących dziedziczenia gospodarstw rolnych, pozostaje on w mocy z tym zastrzeżeniem, że spadkobiercy, którzy nie zachowali prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego, tracą prawo do nie uiszczonych jeszcze spłat z tytułu udziału w tym gospodarstwie oraz z tytułu przypadającego z gospodarstwa rolnego zachowku i nie pobranych dochodów.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się również w wypadku, gdy należności określone w tym przepisie zostały zasądzone innym orzeczeniem sądowym lub ustalone w umowie.

Art. LXIII. Do spadku otwartego przed dniem wejścia w życie przepisów kodeksu cywilnego dotyczących dziedziczenia gospodarstw rolnych, do którego należy wkład gruntowy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej wraz z działką przyzagrodową i siedliskową, stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału niniejszego dotyczące spadku, w którego skład wchodzi gospodarstwo rolne.

Art. LXIV. W razie wątpliwości, czy ma być stosowane prawo dotychczasowe czy kodeks cywilny, stosuje się kodeks cywilny.

Art. LXV. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1965 r., z wyjątkiem art. IV, XXI—XXIV, XLIV, LV—LXIII, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia ustawy. Z dniem ogłoszenia ustawy wchodzi również w życie art. I, II, XV, XXVI, XXXIX, LI, LII i LXIV, o ile dotyczą nieruchomości rolnych i gospodarstw rolnych.

Przewodniczący Rady Państwa: w z. E. Ochab
Sekretarz Rady Państwa: J. Horodecki

Redakcja: Urząd Rady Ministrów — Biuro Prawne, Warszawa, al. Ujazdowskie 1/3.

Administracja: Administracja Wydawnictw Urzędu Rady Ministrów, Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 50.

Tłoczono z polecenia Prezesa Rady Ministrów w Zakładach Graficznych „Tamka”, Warszawa, ul. Tamka 3.